

Adegik Egoeraz Jabetzera deitu du erronka globalen aurrean, eta lurraldearen eraldaketa lehiakorrerako bide-orri bat eta “Herrialde Itun” handi bat proposatu ditu

Donostia 2026.05.28

Eraikitako Ereduaren Arrakasta

Gipuzkoa aparteko indar ekonomikoko egoeran dago Europako testuinguruan.

Alerta-seinaleak: ongizaterako egiturazko arriskuak

Egungo arrakastaren azalaren azpian, azken lau hamarkadetan eraikitako ongizate-eredua mehatxatzen duten egiturazko tentsioak pilatzen ari dira. Lau arrisku-ardatz kritiko nabarmentzen dira: produktibitate-arrakala, teknologia-disrupzioa eta Txinaren erronka, negu demografikoa eta etxebizitza-krisia.

80ko hamarkadako birmoldaketaren ikasgaiak

80ko hamarkadako ikasgairik garrantzitsuena da azkar jokatu zela, ikuspegi kolektibo partekatua artikulatu zela, tresna propioak sortu zirela eta lankidetzaren hirukoitzerako beharrezko kapital politikoa mobilizatu zela. Gipuzkoak ez zuen krisia soilik gainditu; bere oinarri produktiboak berrasmatzeko baliatu zuen. Aurrekari hori da gaur egungo maparik baliotsuena.

Lurraldearen eraldaketa lehiakorrerako zortzi palankak

Azaldutako erronken aurrean, jardun egin behar dugu; horregatik, lurraldearen eraldaketa lehiakorra proposatzen da adostasun hirukoitz baten bidez, eta horretarako zerga-, erakunde-, finantza- eta ezagutza-tresna propioak erabiliz.

Kontzientzia hartzea eta Herrialde Itun handi bat

Azaldutako erronka guztiei aurre egiteko, beharrezkoa izango da horretaz kontzientzia hartzea eta itun handietara itzultzea, modu koordinatuan jardunez eta guztien adostasunarekin: administrazioa, enpresak, sindikatuak eta gizartea oro har.

1.- Eraikitako Ereduaren Arrakasta: Egoera Ekonomikoaren Diagnostikoa

Gipuzkoa aparteko indar ekonomikoko egoeran dago Europako testuinguruan. Gipuzkoak Europar Batasuneko batez bestekoa %18 gainditzen duen biztanleko BPGa du. Lan-merkatua oso sendoa da, langabeziaren minimo historikoak eta afiliatuen hazkunde iraunkorra lortuz. Industria manufakturaria da zutabe nagusia, BEGaren %27 ordezkaturik eta Europako batez bestekoa bikoiztuz.

Lurraldea gizarte-kohesioagatik ere nabarmentzen da, Europar Batasun osoan desberdintasun-mailarik txikienetako bigarrena duelarik. Faktore estrategiko horrek ekonomia etengabe eraldatzeko beharrezko lankidetzaren eta akordioak errazten ditu. Era berean, Gipuzkoak berrikuntzaren aldeko apustu sendoa egiten du, urtero bere BPGaren %2,74 l+Gra bideratuz. Enpresa-inbertsio hori Alemaniaren gisako potentzia industrialek egiten dutena baino handiagoa da proportzioan.

2. Alerta-seinaleak: ongizaterako egiturazko arriskuak

Egungo arrakastaren azpian, azken lau hamarkadetan eraikitako ongizate-eredua mehatxatzen duten egiturazko tentsioak pilatzen ari dira. Txostenak lau arrisku-ardatz kritiko azpimarratzen ditu:

- **Produktibitate-arrakala**

Europak lurra galtzen ari da AEBen eta Txinaren aurrean, eraginkortasun sistemiko txikiagoarekin lan eginez eta berrikuntza teknologiko zein antolakuntzazkoaren defizita pairatuz.

- **Teknologia-disrupzioa eta Txinaren erronka**

Gipuzkoako industria-enpleguaren %18 arriskuan dago automatizazioaren eta automobilgintzaren elektrifikazioaren ondorioz. Horri gehitu behar zaio Txinaren lehia makina-erreminta eta altzairua bezalako sektore estrategikoetan.

- **Negu demografikoa**

Mendekotasun-indizea gaur egungo %32tik %52ra igaroko da 2040an, eta horrek 20.000 langile kualifikatu arteko gabezia sor dezake, sistemaren jasangarritasuna kolokan jarritz.

- **Etxebizitza-krisia: etxebizitza politika industrial gisa ulertuta**

Etxebizitza-eskaintza eskasak "uxatzaile demografiko" gisa jarduten du hiru modutan: gazteen emantzipazioa eta bertako familien sorrera blokeatzen ditu; nazioarteko talentua erakartzea eragozten du bizi-kostua garestituz; eta lan-kostu inplizituak handitzen ditu, enpresek soldatak igo behar baitituzte etxebizitzaren kostua konpentsatzeko, horrek kostu-lehiakortasuna ahulduz.

3. 80ko hamarkadako birmoldaketaren ikasgaiak

Euskadik 80ko hamarkadako krisiari emandako erantzuna —langabezia %27ra iritsi zen garaian— gaur egungo ekintzarako erreferente inspiratzaile nagusia da. Esperientzia hark erakutsi zuen krisia berrasmatze produktiborako katalizatzaile bihur daitekeela erakundeen arteko lankidetzaren eta adostasun sozialaren bidez. Honako ikasgai hauek nabarmendu dira:

- **Estatuko Birmoldaketa Plana (1983)**

1983ko Estatuko Birmoldaketa Legeak industria heldua berregituratu zuen finantzaketa publikoaren, dirulaguntzen eta abalen bidez, gaitasuna eta plantillak egokituz. Euskal Herria izan zen funtsen hartzaile nagusia, estatuko baliabideen %25 jasoz, gaur egungo balioan 2.250 milioi euro baliokide. Laguntza horrek Industria Bankuaren eta Industria Ministerioaren baliabideen heren bat baino gehiago suposatu zuen.

- **Ezohiko Suspertze Plana: ETEen kirurgia**

1985eko Ezohiko Suspertze Plana, Eusko Jaurlaritzak gidatua, makina-erreminta bezalako sektore estrategikoetako ETEak suspertzera bideratu zen, inbertsio publiko handia eginez. Estrategia bideragarritasun zorrotzean, fusioak sustatzean eta zuzendaritza profesionalizatzean oinarritu zen. Gipuzkoak baliabideen %55,8 jaso zuen, sektore horietan industria-enpleguaren kontzentrazio handia zuelako.

- **SPRI, politika industrial aktiborako tresna gisa**

SPRI 1981ean sortu zenetik euskal politika industrialaren motorra izan da, berrikuntza teknologikoa eta lehiakortasuna sustatuz azpiegitura estrategikoen eta nazioarteko presentziaren bidez. Bere eredia arrisku teknologikoak hartzeagatik nabarmentzen da, sektore pribatuak saihesten dituenak alegia, eta enpresen zein ezagutza-zentroen arteko lankidetzak sustatzen du. Lau hamarkadaren ondoren, Euskadiko hazkunde ekonomikoaren eta sustapen industrialaren zutabe nagusietako bat bihurtu da.

- **Txinako eredia: integrazioa, eskala eta plangintza**

80ko hamarkadako ikasgaiez gain, Txinaren estrategiak Gipuzkoari eraldaketa-eredu bat eskaintzen dio, teknologia xurgapenean eta balio-kateen integrazioan oinarritua, lehengai kritikoen kontrola bermatzeko. Sistema horrek merkatu-arriskuak murrizten ditu politika aktiboen eta eskala-ekonomien bidez, epe luzeko lehiakortasuna ziurtatuz. Gakoa helburu estrategikoen koordinazio publikoaren eta tokiko gobernuen exekuzio-gaitasunaren arteko sinergian dago.

4. Lurraldearen eraldaketa lehiakorrerako zortzi palankak

Azaldutako erronken aurrean, jardun egin behar dugu; horregatik, eraldaketa lehiakor bat proposatzen da adostasun hirukoitzaren bidez, zerga-, erakunde-, finantza- eta ezagutza-tresna propioak erabiliz.

Proposatutako agenda zortzi jarduera-palankatan antolatzen da: lau bertikal eta lau zeharkako, guztira 50 ekintzarekin.

Palanka bertikalak

- **P1. Teknologia eta Adimen Artifiziala**

Gipuzkoak “smart second mover” gisa kokatu behar du bere burua, IAren aplikazio industrialean lider izanez bere sektore sendoetan (makineria eta automobilgintza).

Adibidez:

IAren Aplikazio Industrierako Zentroa (CAIA) sortzea, ETEen digitalizazioa bizkortzeko %70eko dirulaguntzekin, zerga-kredituekin eta zuzendaritza-gaitasuneko programekin. Planak robotika, IoT eta biki digitalen ezarpenean jarriko du arreta, Europako ereduak erreplikatu industria modernizatzeko. Gainera, zibersegurtasuna eta datu partekatuen espazioak lehenetsuneko aktibo estrategikotzat hartuko dira.

- **P2. Inbertsio Estrategikoa eta Kapital Pazientea**

Kapital pazientearen gabezia merkatu-akats bat da, eta horrek administrazioa epe luzeko I+G proiektuetan inbertitzaila estrategiko gisa esku hartzera behartzen du. Arriskuak eta hasierako galerak bere gain hartuta, sektore publikoak merkatu pribatuak baztertzeko dituen erronka teknologikoei heltzen die. Horrek aukera ematen du, heldutasuna lortzean, sektore pribatuak berrikuntza modu eraginkorrean eskalatzeko.

Ekimen posibleak:

Gipuzkoako Industria Eraldaketarako Funtza, 750 milioi euro mobilizatuko lituzkeena 5G sareak eta datu-zentroak bezalako azpiegitura digitalak garatzeko. Estrategiak Europako kofinantzaketa optimizatuko luke eta foru-aurrekontuaren %10 erosketara publiko berritzailerara bideratuko luke. Gainera, kapital estrategikoa emango litzaieke deeptech startup-ei eta industriarako irtenbide kritikoak garatzen dituzten proiektuei.

• P3. Enpresa-eskala: Akilesen orpoa

Gipuzkoako enpresek produktibitatean eta berrikuntzan mugak dituzte tamaina txikiagatik, eta horrek mundu mailako lehiakortasuna zailtzen du. Talentu eta teknologiaren arloko oztopoak gainditzeko, tamaina ertainetara haztea eta aliantza estrategikoak sortzea sustatu behar da.

Proposatutako tresnak:

Hazkundera Programa

ETE industrialak tamaina ertaineko enpresa lehiakor bihurtzea du helburu, fusio, erosket eta aliantza estrategikoetarako pizgarri fiskalen bidez.

Helburua da produktibitatea, gaitasun teknologikoa, I+G, esportazioa eta enplegu kualifikatua sustatzea.

“Scale-Up” Programa eta Hazkunderako Kapitala

I+Gn eta esportazioan potentzial handia duten Gipuzkoako 100 ETEri laguntza ematea aurreikusten da, finantzaketa estrategikoaren eta laguntza teknikoaren bidez. Programak kapital pribatura eta Europako merkatuetara sarbidea erraztuko luke “28th Regime” bidez.

Belaunaldi-erreleboa eta zuzendaritza profesionalizatzeko programa

Gipuzkoako eskala-arazoaren zati bat ez da teknologikoa, jabetzarekin, ondorengotzarekin eta kudeaketarekin lotutakoa baizik. Horregatik, akzio-trantsizioa, kanpoko zuzendarien sarrera eta gobernu korporatiboaren hobekuntza bultzatzeko tresna espezifiko bat proposatzen da.

Foru eta udal mailako plana: hazkunderari oztopo egiten dioten arau eta zerga-barreraren berrikuspena

Tamaina handitzeak konplexutasun administratiboa edo kostu fiskalak handitzen baditu, sustatu nahi dena desinzentibatzen da.

• P4. Talentua eta Pertsonak

Gipuzkoa 20.000 langile kualifikaturen gabeziara doa 2030erako, batez ere industria eta teknologia sektoreetan. Egoera horren aurrean, hautatutako immigrazioa ezinbestekoa bihurtzen da, tokiko prestakuntza dualarekin eta ingeniariarekin osatuta.

Proposatutako neurriak:

“Gipuzkoa Talent” Immigrazio Kualifikatuaren Plataforma

Atzerriko profesionalak 30 eguneko epean integratzeko leiho bakarra sortzea proposatzen da. Estrategiak hilean 400 euro arteko etxebizitza-bonua eta bi urteko babespeko alokairua jasoko lituzke. Familientzat, eskola-plaza bermatua eta laguntza-programak eskainiko lirarteke. “Jobs in Gipuzkoa” atariak nazioarteko adituak eta tokiko industriak konektatuko lituzke puntu-sistema baten bidez.

FP Dualaren hedapena sektore kritikoetan

Industria estrategikoetan —adimen artifiziala eta zibersegurtasuna, esaterako— FP dualeko plazak bikoiztea aurreikusten da. Horretarako, industria-enpresen %40k parte hartzea bilatuko da, tutoretza-kostuen %150eko hobariaren bidez. Gainera, parke teknologikoetan FP aurreratuko zentro berriak sortuko lirarteke.

Palanka zeharkakoak

• P5. Fiskalitate Adimenduna

Kontzertu Ekonomikoaren autonomia erabiliz lehiakortasuna sustatzea planteatzen da, hainbat neurri aplikatuz:

- I+G+b-rako kenkaria %50era handitzea IA eta fabrikazio aurreratuan.
- Industria-startup-ek %10eko zerga-tasa murriztua izatea lehen bost urteetan.
- Langileen etxebizitza-alokairua errazteko zerga-kredituak sortzea, talentua erakartzeko eta mantentzeko.

• P6. Enpresa Kultura Berria

Erakundeak konfiantzan oinarritutako proiektu partekatu bihurtzea, pertsonen ongizatea neurtuz eta aldi berean enpresen lehiakortasuna bermatuz.

• P7. Ahaleginaren eta konpromisoaren aldeko aliantza

Gizarte-eragile guztien arteko aliantza sustatzea, ahaleginaren, konpromisoaren eta lanaren garrantzia aldarrikatzeko.

Lana eta ekintzailtza lurraldearen nortasun-ezaugarri gisa aldarrikatzea.

• **P8. Herrialde Ituna eraldaketa lehiakorrerako agenda baten alde**

Administrazioaren, enpresen eta sindikatuen arteko akordio bat proposatzen da, 80ko hamarkadakoaren antzekoa, aro-aldaketaren aurrean eskuragarri dauden baliabide guztiak mobilizatzeko.

Herrialde Itun horren helburua da produktibitatean eta ezagutzan oinarritutako hazkunde-eredu baterantz trantsizioa egitea.

Azaldutako erronka guztiei aurre egiteko, beharrezkoa izango da kontzientzia hartzea eta itun handien espiritura itzultzea; 80ko hamarkadako espiritua berreskuratzea, enpresaren eta industriaren aldeko apustu argiarekin, ezagutza, teknologia eta berrikuntzan inbertsio sendoa eginez, tamainaren aldeko apustua eginez, eta aldi berean erronka demografikoari eta etxebizitzaren erronkari helduz. Hori guztia modu koordinatuan egin beharko da, administrazioaren, enpresen, sindikatuen eta gizarte osoaren adostasunarekin.